

JEGYZŐKÖNYV

amely a dél-szlovákiai Pribeta (Perbete) község (Komáromi járás) római katolikus Szentháromság-plébániatemploma kriptájának tájékoztató bejárása során, 2023.július 26-án készült.

A jegyzőkönyv három eredeti példányban készült.

A jegyzőkönyvet kapják:

1. Perbetei Római Katolikus Egyházközség
2. Perbete Község Önkormányzata
3. Nyitrai Kerület Műemlékvédelmi Hivatala

Ez a jegyzőkönyv a számú munkapéldány

A tájékozódó bejárásra a Perbete Község Önkormányzata, valamint a Perbetei Római Katolikus Egyházközség vezetőivel, elöljáróival lefolytatott előzetes egyeztető megbeszélések követően került sor. A kriptá felnyitásáról, illetve a tervezett tájékozódó bejárásról értesítették a Nyitrai Kerület Műemlékvédelmi Hivatalának régészét, Pavel Peterka urat, aki a bejelentést tudomásul vette.

A tájékozódó bejárás célja az volt, hogy részletes, hiteles leírás, továbbá alapos fotódokumentáció készüljön Perbete község római katolikus, Szentháromságról nevezett templomának kriptájáról, annak állapotáról, valamint az ott, régebben fellelt, mumifikálódott emberi maradványokról. Meglehet, ezelőtt már több alkalommal voltak lent a kriptában, de arról egyértelmű, hitelt érdemlő, tudományos igényességű leírás és fotódokumentáció nem készült. Célunk volt továbbá a kriptában begyűjtött adatok feldolgozását, kiértékelését követően javaslatot tenni további természettudományos vizsgálatok megtervezésére, amik esetleg bővebb embertani, orvosi, hely-, kultúr- és egyháztörténeti, illetve néprajzi adatokkal szolgálhatnak. Valamint ajánlást tenni a kriptá, illetve a kriptában lévő mumifikálódott holttestek állapotának megóvására, konzerválására.

A tájékoztató bejárásra 2023. július 26-án, 10:00-12:00 óra között került sor.

Jelen vannak:

Dr. Patonay Lajos, Dr. Baksa Gábor, Olasz Katalin Anna, a Semmelweis Egyetem Anatómiai, Szövet- és Fejlődéstani Intézet, Alkalmazott és Klinikai Anatómiai Laboratóriuma részéről

Dr. Nagy Károly Zsolt, Sárospataki Református Teológiai Akadémia (fotódokumentáció)

Bagin Árpád, a Perbetei Községi Hivatal megbízottja (felügyelő)

Zsitva Norbert, Perbete Község polgármestere

Zahorcseková Soňa, Perbetei Községi Hivatal hivatalvezetője

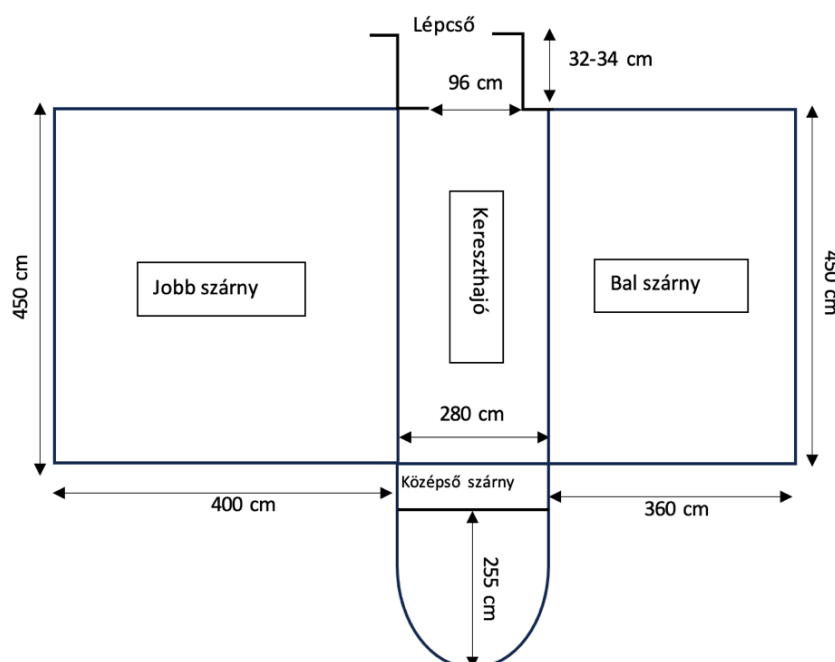
Klotton Erzsébet, a Perbetei Római Katolikus Egyháztanács tagja

Paterka Pavel, a Nyitrai Kerület Műemlékvédelmi Hivatalának régésze (akadályoztatása miatt a bejáráson nem tudott jelen lenni)

Mészáros Dávid atya, a Perbetei Római Katolikus Egyházközség plébánosa (akadályoztatása miatt a bejáráson nem tudott jelen lenni)

A kriptá felnyitása előtt Bagin Árpád telefonon felhívta Paterka Pavel urat, aki távolmaradása miatt kimentette magát. Egyben rövid, felvilágosító jellegű eligazítást tartott a kriptá bejárása során betartandó műemlékvédelmi előírásokról, eljárásokról. Ezekről Bagin Árpád a jelenlévőket tájékoztatta.

A kriptá alaprajza:

A Perbetei Szentháromság-templom főhajója ÉK-DNy-i tájolású, oly módon, hogy a templom tornya a délnyugati irányban van. A kriptá lejárata a főhajóban, a padsorok között, a szentéllyel ellentétes oldalon, a főbejárat felől, a kórus alatt és előtt található.

A lejáratot lezáró kőlap a padló síkjában helyezkedik el. A kriptát eredetileg egy közel egy tonnás, vöröses árnyalatú, a négy sarka közelében, a kőlapba fűrt lyukakba csapolt kovácsolt vasból készült, a kőlap kiemelésére és mozgatására szolgáló tüskével ellátott kőlap fedte.

Ezt a fedőlapot a kriptá 2017-ben történt felnyitásakor a templomból kivitték és a toronyba felvezető bejárat mellé helyezték.

A lejáratot az eltávolított kőlap helyett először pallókkal, majd később négy darab, szürkés árnyalatú gránit kőlappal fedték. A kriptá lejárata 110x220 cm. A lejárát kőlapjai közül kettőt (110x55 cm), a bejárás időtartamára rendelkezésünkre álló segítőkkal közösen kiemeltünk. Mivel a kőlapokon semmilyen fogantyú, illetve a kiemelés, elmozdítást segítő furat nem található, vákuumtappancsos lapemelőt kellett használni.

A lejáróban, a padlószint alatt egy újonnan behelyezett, gerébtok keret található, ami a kőlapokat hivatott megtartani. Betekintve a lejáróba, szintén mostanában betonból készített, a lejáró teljes szélességét kitöltő lépcső látható. A kriptá aljáig nyolc lépcsőfok vezet. Ezen lépcsőfokok a szokásostól eltérően különböző magasságúak, általában 32-34 cm.

Az előzetes megbeszélésnek megfelelően a kriptába ruhavédő köpenyben, sapkában, orr-száj maszkban, valamint gumikesztyűt húzva mentünk le. A kriptába az elektromos áramot a templom főhajójában lévő konnektorból, hosszabbító kábelén keresztül biztosítottuk. A lenti teret több ipari fényszóró segítségével világítottuk be.

Lejutva a kriptába annak levegője hűvös, párás, kissé dohos. Ugyanakkor a falakról, mennyezetről lelógó pókhálók mozgásából megállapítható, hogy a helyiség természetes szellőzése, a kriptá két végfalán lévő függőleges szellőzőkürtőn keresztül, megoldott.

A kürtők a templom külső oldalfalán található ablakszerű nyílásba végződnek, melyeken vasrács és drótháló található.

A kriptá a templom főhajójára merőlegesen elhelyezkedő, ÉNy-DK tájolású, egy méter magas függőleges oldalfalakon nyugvó donga boltozatú, a két végén függőleges végfallal lezárt térség. A kriptá vörös téglából készült, falazatáról, mennyezetéről a vakolat jelentős része lemállott, lepergett. A kriptá padlózata burkolatlan döngölt föld. A padozaton, különösen a két szellőzőkürtő környékén, valamint a lejárati lépcső bal oldalán, nagyobb mennyiségű téglatörmelék, vakolatmaradvány-kupacok, illetve az elbontott korábbi lejárati falépcső maradványai (lépcsőfokok) találhatóak. A törmelék között itt-ott, valószínűleg a szellőzőkürtőkön keresztül a kriptába kintről bedobált cipő, aeroszolos doboz, boros üveg, rozsdás kés, italos fémdoboz, műanyag göngyöleg található.

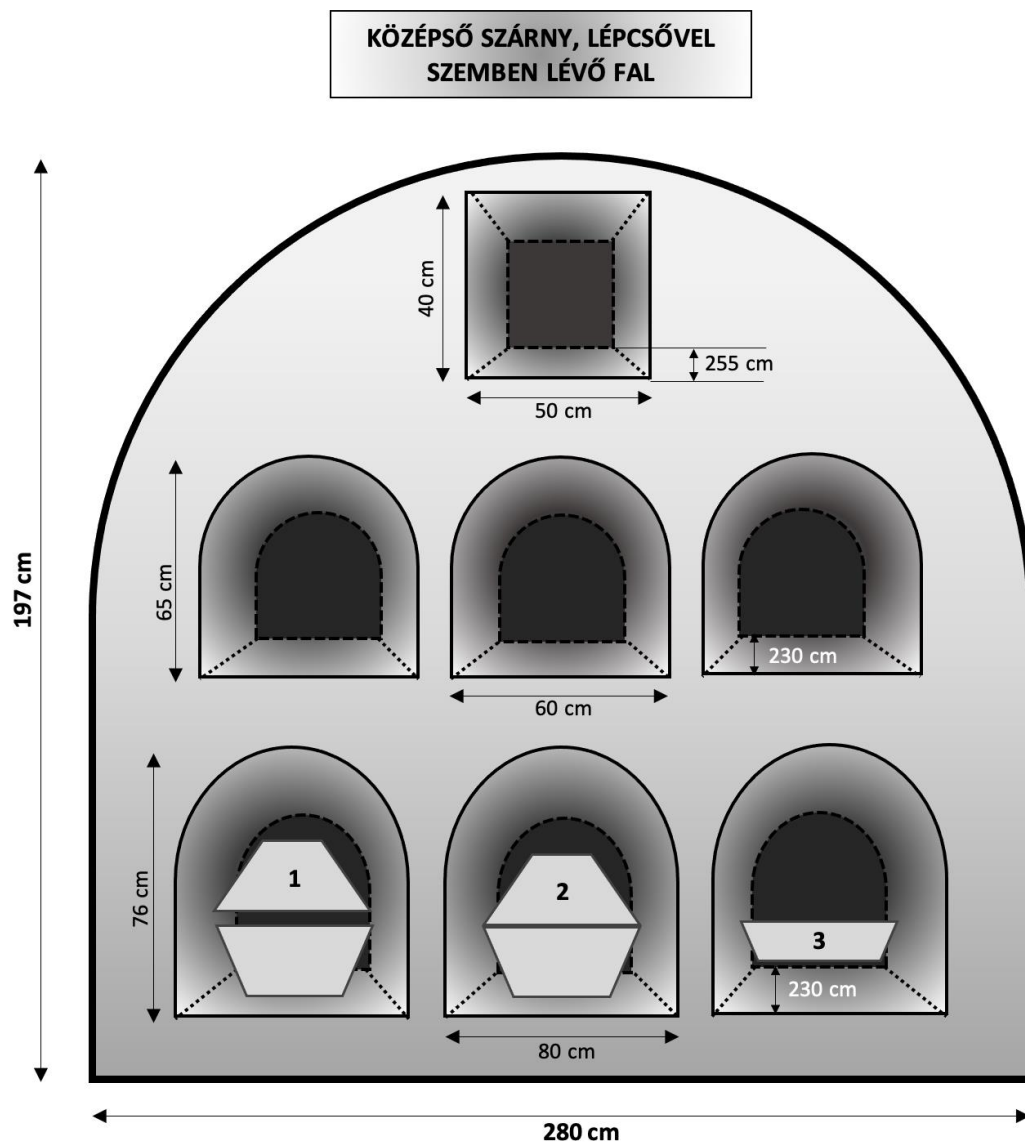

Találtunk továbbá két, leginkább kéz ujjperc csontként azonosított csontot. Vélhetően ezek a 3-as számú koporsóból eshettek ki, egy korábbi megtekintés, bolygatás alkalmával. A csontokat a 3-as számú koporsóba helyeztük.

A lejárati lépcsővel szemben egy, a függőleges oldalfalrészből kialakított támpilléren nyugvó, keresztboltozat látható, ami a kriptá főtengelyére merőlegesen helyezkedik el. Ebben a térben találhatóak a kriptá falfülkéi.

A falfülkék, összesen hét darab, oly módon helyezkednek el, hogy egymás felett két sorban három-három fülke, míg legfelül egy, a teljes boltozatot kitöltő falfülke található, amely 255 cm mély. Ennek a falon lévő nyílása téglalap alakú, 50x40 cm. Az alsó, padozat szintjében három darab árkádives falfülke látható. Ezek magassága 76 cm, szélessége 80 cm, míg mélysége 230 cm. Felettük szintén három, az előbbiekhöz hasonló falfülke figyelhető meg. Ezek mérete: 60 cm széles, 65 cm magas és 230 cm mély.

A falfülkék közül csak a legalsó, padozatszinti fülkékben találhatóak koporsók. A többi fülke nyílása vörös színű falazótéglával van berakva, a téglák nincsenek falazóhabarccsal egymáshoz rögzítve. Ezek a fülkék üresek.

Említést érdemel a lejárattól balra lévő szárny végfala, ahol a szellőzőkürtőtől jobbra lévő részen a padozat szintje felett mintegy 70-80 cm magasan a téglafal hiányos. Talán az átnedvesedés miatt leomlott, esetleg szándékosan szedték el onnan a téglákat.

A bejárás idején a kriptában hét darab fakoporsó volt. Három darab a kriptá legalsó falfülkéiben, a padozat szintjében. Négy darab a kriptá lejárati lépcsőjétől jobbra eső szárnyában. Oly módon, hogy két koporsó egymás mellett az egyik oldalfalhoz, kettő pedig az ellentétes oldalra lett letéve. Ezek a koporsók a döngölt föld padozaton találhatóak. A koporsókat számokkal jelöltük. Az óramutató járásával megegyezően balról jobbra haladva. Az 1-es számú koporsó a legalsó falfülke sor bal oldali koporsója. A 2-es számú a jobbra mellette lévő (középső), míg a 3-as számú a jobb szélső koporsó.

A kriptá jobb szárnyában lévő koporsók jelölése a következő: közvetlenül a bal oldalfalánál lévő koporsó a 4-es számú, a mellette lévő az 5-ös. Az ellentétes oldalon, kriptá középvonalához közelebb lévő koporsó a 6-os számú, míg a jobb oldalfalhoz közelebb lévő a 7-es. A koporsók sorszámát jelölő papírlapokat a koporsókon hagytuk, azokra nehezezként kisebb kődarabokat helyeztünk.

A koporsók egységesen hasáb alakúak, hatszög keresztmetszetűek, gyalult deszkából készültek, a végdeszkák függőlegesek. Az 1., 2. koporsó kivételével azokon írás, festés, díszítés nem látható.

A kriptá falfülkéinek alsó sorában egy-egy koporsó található, az 1., 2., 3. sorszámú.

A koporsók átnedvesedtek, az oldal és fedőlapjainak csapolásai, eresztékei elengedtek, a koporsók megrogytak, a koporsóaljok oldaldeszkái a fülkék oldalfalához feszültek. A koporsók mozgatása, a falfülkéből való kihúzása azok szétesését, rongálódását eredményezné, azoknak a falfülkébe való visszahelyezését ellehetetlenítené. Így ezen koporsókat jelen bejárásunkkor nem bolygattuk. Van róla adatunk, hogy a legutolsó, a 2017-es bejárásakor ezeket a koporsókat is kihúzták a falfülkékből, talán még fényképfelvételeket is készítettek a testekről.

1-es számú koporsó: A koporsó az alsó falfülkesor bal oldali fülkéjében található. A fülke nyílása a padozat szintjében van. A fülke előtt a falról lepergett habarcs, illetve a szétmállott téglák átnedvesedett pora található. A koporsó vége a falfülke síkjában van. A koporsó tető végdeszkáján, illetve a koporsó deszka szálainak végén zöldesen patinázódott, vélhetően rézből készült díszítőszegek fejei láthatóak. Egy pár szög feje hiányzik, valószínűleg a korrózió elenyésztette. Hasonlóképpen a koporsófedő mindkét oldalán, az oldal deszkáin is ilyen szegekből kivert felirat látható. A koporsó, fentebb már részletezett, rossz állapotára, megtartottságára tekintettel a koporsót nem húztuk ki a falfülkéből, emiatt a koporsó fedőn lévő feliratról érdemi értesülést nem szerezhettünk.

A koporsó alj végdeszkájának felső része külön, a koporsóvég előtt fekszik, így betekinthesük a koporsóba. Ott egy koponya teteje figyelhető meg, ami gyaluforgácson nyugszik. A koponyán ilyen módon szemlélve csak a tarkó tájékon sejthető némi mumifikálódott kültakaró maradvány. A koponya természetes helyzetben van. A koporsó végről kiesett deszkát a helyére visszahelyeztük, a koporsót tovább nem bolygattuk.

2-es számú koporsó: A koporsó az alsó falfülkesor középső fülkéjében található. A fülke nyílása a padozat szintjében van. A fülke előtt a falról lepergett habarcs, illetve a szétmállott téglák átnedvesedett pora található. A koporsó vége a falfülke síkjában van. A koporsófedő tető-, valamint oldaldeszkáin zöldesen patinázódott, vélhetően rézből készült díszítőszegek fejei figyelhetőek meg, illetve ezen szögekből kivert feliratok láthatóak. A koporsó átnedvesedett, az alsó rész végdeszkájának csapolásai, eresztékei elengedtek, így a végdeszka kibillenthető. A koporsó fentebb már részletezett rossz állapotára, megtartottságára tekintettel a koporsót nem húztuk ki a falfülkéből, pusztán a koporsótetőt emeltük meg óvatosan kb. egy arasznyira és mintegy 30 cm-re kihúztuk a fülkéből. A koporsótető bal oldalán évszám:

1778, jobb oldalán az A.R.D.M. betűk kivehetőek, illetve a koporsófedő tetején is szegekkel kivert írás található.

A benne lévő holttest koponyája természetes helyzetben van, amennyire megítélhető, a fogai megtartottak. A kültakaró meglétéről, a betekintheség szükségessége miatt érdemben nehéz nyilatkozni. A koporsó aljába gyaluforgácsot rétegeztek. A testen lévő ruha, amennyire megítélhető, mintázott szövésű, helyenként zöldes árnyalatú.

A koporsó végdeszkáját, valamint a koporsófedőt a fotódokumentálás után az eredeti állapotába visszahelyeztük.

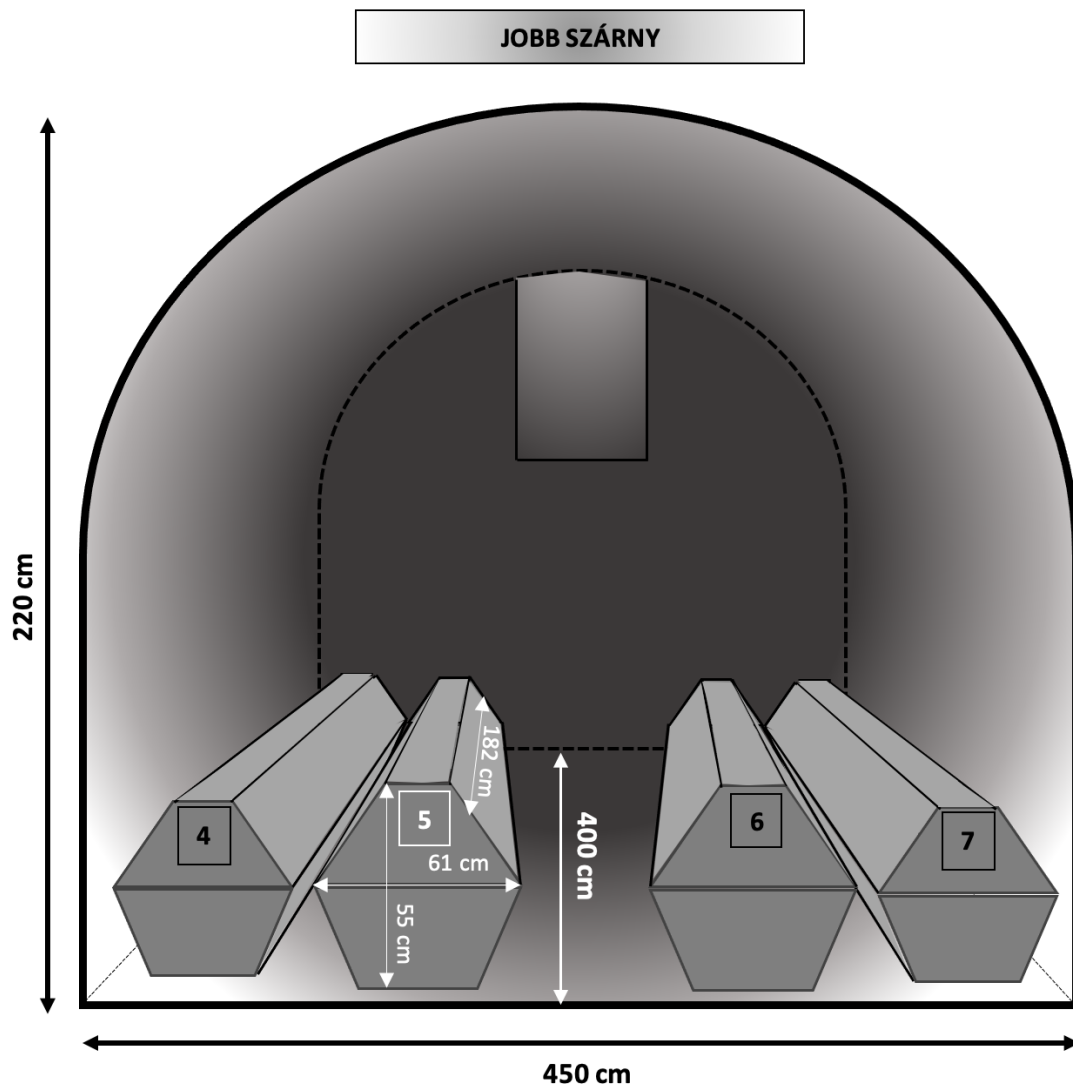
3-as számú koporsó: Ebben az esetben csak koporsó töredékről, koporsó aljról beszélhetünk, mivel a koporsó tető hiányzik. A maradványok az alsó falfülkesor jobb oldali fülkéjében találhatóak. A fülke nyílását egymás mellé, illetve az oldalfalaknál egymásra helyezett vörös színű, porladó falazótéglákkal szűkítették. A fülkében lévő koporsó valószínűleg a nagyfokú átnedvesedés miatt teljesen szétesett, elkorhadt, szétmállott.

A koporsóalj alsó deszkáin egy csontváz látható. Mivel a koporsóalj a falfülkében oldalirányban ferdén, nem vízszintesen fekszik, a csontok szétszóródását elkerülendő, a koporsó maradványt nem bolygattuk.

4-es számú koporsó: A koporsó a kriptá jobb oldali szárnyában, a szellőzőkürtő bal oldalán, közvetlenül a kriptá oldalfala mellett, avval párhuzamosan a padozaton található.

Szorosan mellette, jobb oldal felé az 5-ös számú koporsó helyezkedik el. A két koporsó, a kriptá végfalától ellentétes végénél, egy döntően téglából álló törmelék kupac, valamint a korábban elbontott fa lejárati lépcső pár darabja található.

A koporsófedelet levéve, a koporsóban egy mumifikálódott holttestet találtunk. A koporsó fal felőli oldalán a koporsóalj oldaldeszkái foltokban nedvesek. A koporsóban jelentős mennyiségben található átnedvesedett, a falról lemállott, lepergett vakolat. Valamint számos, főleg a holttestet borító mohos penésztelep figyelhető meg.

A holttest hanyatt fekszik a koporsóban.

A kezei a hasán keresztben egymáson nyugodnak, oly módon, hogy a bal oldali kéz a jobb oldali csípőlapátján, míg a jobb kéz a bal alkar közepénél, azon található. A jobb kéz ujjai a bal oldali ingujj kézelője alá vannak csúsztatva.

Az alsó végtagok egymás mellett helyezkednek el. A holttestet egy eredetileg fehér színű, feltehetően gyolcsból készült, hosszúujjú, az alszárak közepéig érő, egyszerű ruhadarab (nászing?) takarja. Jelenleg a textília antracit szürke, több helyen szétmállott.

A holttest arcvonásai a ráakódott portól nehezen kivehetőek, meglehetősen, az arc kültakarója ugyan mumifikálódva, de megtartott. Az álltájékot és a nyak elülső részét egy szintén hajdan fehér színű textildarab fedi.

A holttest fejénél egy tömött tapintatú, gyaluforgáccsal esetleg mohával töltött vánkosnak tűnő tárgy található. A lábfejek szürkészínű, papucsszerű lábbeli található.

5-ös számú koporsó: A koporsó a kriptá jobb oldali szárnyában, a szellőzőkürtőtől bal oldal felé, közvetlenül a 4-es számú koporsó mellett, azzal párhuzamosan a padozaton található.

A koporsófedelelet leemelve, abban egy mumifikálódott holttestet találtunk.

A koporsóalj fejbég felőli része, valamint oldal deszkái nedvesek, alakjukat ugyan megtartották, de korhadtak, mállékonyak.

A koporsóaljat bélelő textília szakadozott, szétfoslott, hiányos, a portól szürke színű. A holttesten egy ingszerű, az alszárok közepéig érő, eredetileg fehér színű kelméből készült ruhadarab látható. Az ujjakon a kezelőknél csipkés díszítés figyelhető meg. Úgy tűnt, hogy a mellkason egy, az előbb leírt ingszerű ruhadarabon, egy vastagabb, gombokkal díszített mellény, lajbi található.

A koporsót korábban már bolygatták. A mellkasi területen a ruházat szétnyílt, a környezetében, a testen kívül pár borda látható.

A koponya és az állkapocs egymástól szétválva, természetellenes helyzetben, a koporsó fejbég felőli végében, a bal oldalon vannak.

A kezek egymáson keresztbe téve a hason nyugodnak, oly módon, hogy a jobb kézfej van felül. A bal alkarra egy fekete színű, vélhetően fából készült rózsafüzért, „olvasót” húztak, amin egy szintén fából készült, faragott kereszt látható. A holttesten nincs lábbeli.

6-os számú koporsó: A koporsó a jobb oldali kriptaszárnyban, a szellőzőkürtőtől jobbkéz felé a padozaton található. Közvetlenül mellette, vele párhuzamosan, a krypta oldalfalánál van a 7-es számú koporsó.

A koporsó oldalán a koporsót bélelő textília látható. Erősen szennyezett helyenként szétmállott, szakadozott.

A koporsó fedő a korábbi beázások, valamint a ráhullott vakolat miatt szennyezett. A koporsóban egy mumifikálódott holttest található. A koporsóalj oldaldeszkái átnedvesedettek, helyenként korhadtak.

A koporsóban a jobb oldalon nagyobb mennyiségű vakolat és téglá törmelék található.

A holttesten egy korábban fehér színű, hosszú, az alszár közepéig érő ingszerű ruhadarab látható.

Az ingujj kezelőjét fodros csipke díszíti.

A holttest kezei a szokástól eltérően nem a hason, mellkason keresztbe téve vannak. A jobb felső végtag könyökben behajlítva a mellkas mellett nyugszik, míg a kézfej csuklóban behajlítva a mellkason van. A bal oldalon az alkar a hason keresztben található, a kézfej a jobb oldali testszélet eléri.

Említést érdemel a bal oldali kézfej alakja. Feltehetően valamilyen fejlődési rendellenesség, betegség (ideg sérülés), trauma miatt a kézközépcsontok vonalában egy, a csontokat érintő behúzódás (esetleges törés) figyelhető meg.

A fejen a kültakaró jelentős mértékben megtartott. A külső orr, valamint az alsó ajak területe hiányzik.

A kézen a körmök jól felismerhetőek.

A lábakon hegyes orrú, közel a térdig érő szárú bőrből készült csizma található. A bal lábon lévő lábbeli a koporsó ezen részén látható átnedvesedés miatt barnásan elszíneződött, felpuhult.

A koporsóalj bal alsó sarkában a csizma mellett egy kisebb, kopottas, vélhetően gipszből készült Szűz Mária szobrocska látható.

A koporsóalj fejbég felőli végénél, a bal sarokban egy gyaluforgáccsal töltött, szakadozott, szövetből készült huzat, ciha, figyelhető meg. Ez nagy valószínűséggel egy, az elhunyt feje alá helyezett vánkos lehetett.

7-es számú koporsó: A koporsó a jobb oldali kriptaszárnyban, a szellőzőkürtőtől jobbkéz felé a padozaton, szorosan a kriptá oldalfalánál van. Közvetlenül mellette, vele párhuzamosan, a kriptá középtengelye felé található a 6-os számú koporsó. A 7-es számú koporsófedelelet levéve egy mumifikálódott holttestet találtunk a koporsóban. Mivel a koporsó jobb oldala közvetlenül a kriptafallal érintkezik, a koporsóba nagy mennyiségű, az oldalfalról lepergett vakolat, valamint a szétmállott téglák pora halmozódott fel. A koporsó oldalfal felőli része átnedvesedett.

A holttest hanyatt fekszik. A testét egy eredetileg fehér színű, kissé a térd alá érő feltehetően gyolcsból készült, bő ujjú ingszerű ruhadarab fedi. A gombos kézelőjén hímzés látható. A holttest kezei a hason keresztbe téve nyugszanak oly módon, hogy a jobb oldali kéz van felül. Az alsó végtagok alakilag épek, a lábfejeken nincs lábbeli.

A fej kültakarója jól megtartott, egyedül a külső orr porladt el. A jobb oldali szemgödör üresen tátong. A szájrés nyitott. A látótérbe került fogazat részben megtartott, bár hiányos (alsó, felső metszőfogak).

A bal oldali fülkagyló alakját megtartotta.

A fej és a feje végi végdeszka között egy, vélhetően gyaluforgáccsal töltött ciha - vánk - található.

Ajánlások a kriptá és a betemetett holttestek állagmegóvása céljából:

A kriptá jelenlegi állapotával kapcsolatos észrevételek:

1. Elengedhetetlen a kriptá bal oldali végfalán, a szellőzőkürtőtől jobbra található téглаomlás (?), szándékolt falbontás (?) okának tisztázása. Amennyiben az ok a templom tetőzetéről, az előregeedett, sérült esővíz gyűjtő és elvezető csatorna miatt bekövetkezett beázás, úgy az érintett falrész visszafalazható, hiszen az esőcsatornát nem olyan régen kicserélték, felújították.
2. A kriptá padozatán található jelentős mennyiségű törmelék (tégla, lepergett vakolat, korhadtt fagerendák) szétválogatása, eltávolítása indokoltnak tűnik. A téglák egy része felhasználható az 1-es pontban részletezett falszakasz helyreállítására, visszafalazására. A többi téglá alkalmas lenne a későbbi taglalandó, a kriptá padozatán nyugvó koporsók számára készítendő ászok alapjául.

A kriptában található hét, fa koporsóban betemetett, mumifikálódott holttesttel kapcsolatos észrevételek:

Mint megállapítottuk, mind a hét koporsó jelentős mértékben átnedvesedett. Meglehet, jelentős mérvű penészesedést csak a 4-es számú koporsóban tapasztaltunk, de mivel az 1-es, 2-es koporsót nem bolygattuk, így arra nézve nincs adat, hogy vajon azokban is fennáll-e a penészesedés ténye. A kriptába nagy valószínűséggel a kriptá oldalfalain keresztül szivárog be a víz, ami vagy csapadékvíz, vagy talajvíz. Mivel a templom tetőzetén nem olyan régen újították fel az ereszcatornákat, így a csapadékvíz elvezetése megoldottnak tekinthető. A templom környezetében előforduló talajvíz szintjéről nincs adat. Nem kizárható továbbá, hogy a kriptá végfalainál található szellőzőkürtőkön keresztül is bekerülhet csapadékvíz a kriptába, amennyiben az erős oldalszél a templom falához veri azt. Tekintettel arra, hogy a padozat döngölt föld, az is állandóan nedves. Annak okán, hogy a bejárás során megállapítást nyert, miszerint a kriptá természetes szellőzése a szellőzőkürtőkön keresztül megoldott, így a természetes légmozgás a kriptá egyenletes mikroklímáját biztosítja. Ugyanakkor a padozaton található téglá és törmelék kupacok jelentős vízmegtartó képességgel rendelkeznek, valamint a padozat nagy részét betakarják, így állandó nagymértékű nedvességet tartanak fenn, ami a padozaton és a falfülkék legalsó sorában lévő koporsókat átnedvesíti. Ezért szükségesnek tartjuk a „A kriptá jelenlegi állapotával kapcsolatos észrevételek” 2-es pontjában javasolt munkálatok elvégzését. Mérlegelendő továbbá a földön lévő, a kriptá

oldalfalaihoz hozzáérő koporsóknak a kriptá geometriai középpontjának irányába áthelyezése, olyan módon, hogy a koporsókat a kriptában található falazótéglából összerakott alapzatra fektetett fagerendákból épített ászokra tennék. Ilyen módon a koporsók elkerülnének a szellőzőkürtők közeléből, nem érintkeznének a kriptá nedves oldalfalával és padozatával, ezáltal sokkal jobban érvényesülhetne a természetes légmozgás szárító hatása. A falfülkékben lévő koporsók mozgatása, bolygatása, a magasabban lévő falfülkébe való áthelyezése meggondolandó, mivel azok rosszabb állapotban vannak, mint a padozaton lévő koporsók. Félő, hogy szétesnének. Ugyan a falfülké legalsó, padozatszintjében lévő fülkéi szintén nedvesek, de vélelmezhető, hogy az azok környezetében lévő törmelék eltakarítása kapcsán ott is kedvező változás állhat be.

Végezetül:

Azon célunk megvalósítása, miszerint: a kriptában begyűjtött adatok feldolgozását, kiértékelését követően javaslatot tenni további természettudományos vizsgálatok megtervezésére, amik esetleg bővebb embertani, orvosi, hely-, kultúr- és egyháztörténeti, valamint néprajzi adatokkal szolgálhatnak, csak egy újabb, az érintett hatóságokkal, szervezetekkel lefolytatott egyeztetés és megállapodás, gondos szervező munka elvégzése után tűnik lehetségesnek.

Kelt: Budapesten, 2023. szeptember

Dr. Patonay Lajos

